

DR. JULIUSZ MAKAREWICZ

PROF. UNIwersYTETU LWOWSKIEGO

DEMOKRATYZACJA NOWOŻYTNYCH SPOŁECZEŃSTW

Makarewicz

KRAKÓW

NAKŁADEM KSIĘGARNI LEONA FROMMERA.

CZCIONKAMI DRUKARNI UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO
POD ZARZĄDEM J. FILIPOWSKIEGO.

1913

TREŚĆ.

WSTĘP. Pojęcie demokratyzacji — ruch społeczny w kierunku demokracji. Demokracja — jako panowanie ogółu jednostek. Odróżnienie organizacji społecznej od struktury społecznej. Organizacja demokratyczna jest niemożliwością. Możliwość struktury demokratycznej, polegającej na równych warunkach rozwoju indywidualnego. Równość a wolność jednostki — wewnętrzna sprzeczność tych haseł i ruch wahadłowy ludzkości między nimi. Tendencja do przewagi równości 1—13

ROZDZIAŁ I. NIWELACYA.

Trzy rodzaje niwelacji: prawna, ekonomiczna, towarzyska. Formalna łatwość niwelacji prawnej, trudności przy ekonomicznej (dwie alternatywy: kolektywizm czy decentralizacja majątków?) Niwelacja ekonomiczna przeprowadza zrównanie pracy z kapitałem. Podnoszenie dochodu z pracy. Polityka skarbową uwzględniająca źródło dochodu. Niwelacja towarzyska najtrudniejsza do przeprowadzenia, brak jej udaremnia praktycznie niwelację prawną; n. towarzyska łączy się z niwelacją ekonomiczną. Możliwość walki orężnej wytwarza osobną klasę społeczną. Niwelację społeczną przyspiesza produkcja przemysłowa i handel przez odbieranie przewadze ekonomicznej nimbusu stosunków agrarnych. Zacieranie się różnic klasowych skutkiem życia wielkomiejskiego. Różnice kwantytatywne w miejsce kwalitatywnych. Stały wzrost miast. Promieniowanie myśli niwelacji w mieście wytworzonej,

wzrost ruchu kolejowego. Niwelacja przez podróże, zmianę miejsca pobytu i mieszkania 14—60

ROZDZIAŁ II. INDYWIDUALIZACYA.

Dwa typy ludzkich grup społecznych. Odrywanie się od wspólnoty jest początkiem indywidualizacji. Oddziaływanie asocjacji i jej źródła — miasta. Rozbicie rodziny przez pracę pozadomową. Krzyżowanie się różnych kół społecznych. Asocjacja łączy jednostki zindywidualizowane i łagodzi antagonizmy klasowe przez wytwarzanie pojęć abstrakcyjnych kapitału i pracy; krzyżowanie się obu czynników w jednej osobie. Wzrost dzielności osobistej jednostki zindywidualizowanej, opartej o asocjację. Zatomizowanie ludzkości wytwarza nowe uczucie i hasło—solidarności 61—82

ROZDZIAŁ III. DECENTRALIZACYA MAJĄTKÓW.

Dla uratowania wolności koniecznem jest utrzymanie własności prywatnej. Dla utrzymania równości koniecznem jest rozpowszechnienie własności. Tendencja do podniesienia dobrobytu t. zw. szarych mas. Wzrost liczebny średnich dochodów. Skuteczna walka pracy z kapitałem o lepsze uposażenie. Ilość ludzi bogatych nie zmniejsza się, lecz wzrasta. Drobnospadki. Wzrost wkładek kasy oszczędności. Udział szerokich mas w odkładaniu oszczędności.

Decentralizacya majątków agrarna — parcelacya. Jej rozpowszechnienie i stały wzrost. Polityka angielska sięga do wywłaszczenia. Szybki postęp parcelacji na wschodzie Europy. Pośrednie oddziaływanie parcelacji na zarobkowanie ludności robotniczej. Zarzuty niższej techniki rolniczej. Przeciwwaga w postaci asocjacji. Mały rolnik jest filarem demokratyzacji indywiduальной.

Decentralizacya majątków w sferze przemysłowej: 1. Spółki akcyjne, ich rozpowszechnienie, obejmowanie warstwy robotniczej, zarzut, że organizacya spółki akcyjnej jest arystokratyczną. 2. Kooperatywa nie jest zwycięstwem kolektywizmu, podnosi wydajność pracy a nie zmniejsza jej. Kooperatywa spożywcza i kredytowa jako najwięcej wzmacniające gospodarstwo indy-

widualne najbardziej się rozpowszechniają (Anglia, Dania, Szwajcarya). Kooperatywa rolnicza towarzyszy parcelacyi.

Upadek czy wzrost tzw. stanu średniego? Pozory a rzeczywistość. Nowe typy stanu średniego.

Walka decentralizacyi majątków z wielkimi organizacyami ekonomicznymi (trustami) 83—144

ROZDZIAŁ IV. FUNKCYONARYZACYA.

Praca w przedsiębiorstwie obcem i na obcy rachunek. Wzrost liczby urzędników i robotników. Funkcyonaryzacya postępuje mimo decentralizacyi majątków i obok niej [drobni kapitaliści]. Złe strony funkcyonaryzacyi, konieczność zneutralizowania. Funkcyonaryzacya niweluje jednostkę i indywidualizuje wyrwując z życia domowego i rodzinnego. Rozpowszechnienie funkcyonaryzacyi prowadzi do usunięcia biurokracyi jako zwartej w sobie klasy, do wytworzenia typu funkcyonaryusza-obywatela. Następstwo: rozpolitykowanie, wpływy partyjne, Nepotyzm parlamentarny. Powstawanie reakcyi: kontrola zawodowa związków urzędniczych nad nominacyami 144 174

ROZDZIAŁ V. DEMOKRATYZACYA A PROLETARYZACYA.

Demokratyzacya zmierza do polepszenia warunków rozwoju indywiduального, proletaryzacya do obniżenia poziomu moralnego i intelektualnego. „Proletaryusz nie ma ojczyzny“. Rzym za Cezarów jako typ proletaryzacyi. Szwajcarya — kraj demokratyzacyi. Zjawisko opozycyi nawet wśród socyalistów (rewizyoniści, socyalizm narodowy). Przesada w pojęciu proletaryusza, obejmowanie niem robotników kwalifikowanych, błąd identyfikacyi proletaryusza z funkcyonaryuszem. Wrogie stanowisko francuskiego syndykalizmu wobec demokratyzacyi. Uprzemysłowienie a proletaryzacya, Moralne i intelektualne podnoszenie się klasy robotniczej. Amerykanizacya wśród robotników. Twórczość literacka klas robotniczych. Kultura artystyczna, życie religijne. Emancypacya pracy nie jest proletaryzacją; współczesne zapatrywania na społeczną wartość pracy 175—205.

ROZDZIAŁ VI. DEMOKRATYZACJA A SPRAWA ŻYDOWSKA.

Sprawa żydowska jako problem socyologiczny. Żyd prawowierny żyje w ścisłej spólnocie, tem tłumaczy się dualizm etyczny żydów. Spólnota żydowska ma podkład religijny: teokracja prowadzona przez rabinów. Arystokratyczność grupy żydowskiej na zewnątrz: megalomania i na wewnątrz: hierarchia społeczna oparta na teokracji i plutokracji. Spólnota żydowska popiera demokratyzację, ale tylko obcych społeczeństw celem osiągnięcia lepszych warunków bytu dla siebie. Liberalizm i kompromisy ze socjalną demokracją. Warunkiem bytu spólnoty żydowskiej jest zachowanie kultu religijnego. Próby zastąpienia religii nacjonalizmem — brak podstaw dla pojęcia narodu: wspólnego języka i tradycji historycznych. Utrudnienie indywidualizacji Żydów skutkiem napływu mas wschodnioeuropejskich, podtrzymujących zasady spólnoty. Starcie się dwu form współżycia społecznego: spólnoty i asocjacji wytwarza odruch — antysemityzm o podkładzie ściśle demokratycznym: opozycji przeciw spólnocie przedstawiającej interes kapitalizmu. Zanikanie antysemityzmu w społeczeństwach zindywidualizowanych, prześląkniętych myślą decentralizacji majątków. Idea podtrzymywania antropologicznej odrębności typu żydowskiego 205—235